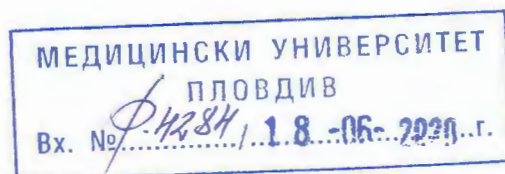

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

**СЪВРЕМЕНО ХИРУРГИЧНО ЛЕЧЕНИЕ НА
УСЛОЖНЕНИЯ КОЛОРЕКТАЛЕН КАРЦИНОМ**

НА Д-Р ЕМАНУИЛ МИХАЙЛОВ ЙОРДАНОВ

Асистент в Клиника по Гръдно-Коремна Хирургия, Катедра по
Специална Хирургия на Медицински Факултет при Медицински
Университет Пловдив

докторант на самостоятелна подготовка, за присъждане на
образователната и научна степен „Доктор“ по професионално
направление „медицина“, научна специалност и докторска програма
„Хирургия“ към МУ Пловдив

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ

ДОЦ. Д-Р ВАНЯ УЗУНОВА, ДМ

РЕЦЕНЗЕНТ

ПРОФ. Д-Р БОРИС ЕВГЕНИЕВ САКАКУШЕВ ДМ

МУ Пловдив, МФ, Катедра Пропедевтика на Хирургическите
Болести, Секция Обща Хирургия

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е в съответствие с член 10 и 11 от Закона за развитието на академичния състав в Република България, чл. 32 от ППЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен "Доктор" и включва всички необходими документи, оформени съобразно изискванията.

Колоректалният карцином/КРК/ е социално значимо заболяване, с втори по честота леталитет и прояви при мъжете и трети при жените. Комплексното му лечение е доказана, научно-практически обусловена реалност, в която хирургията е приоритетна. С възприемане на унифицирани, обективни критерии за оценка на резултатите, в последните 10 години се създадоха условия за изграждането на консенсусни становища /consensus statements/, интернационална база данни /Cochrane data basis/ и доказателствено обусловени хирургически насоки/ Evidence based surgery guidelines/ по проблема. От обобщените им данни най-добри резултати показват специализираните и профилираните хирургични центрове с най-голям брой извършени резекции и анастомози, както от индивидуалния хирург, така и няколко хирургични екипа.

Проблемът за диагностиката и лечението на усложнения колоректален карцином/КРК/ в съвременната спешна коремна онкохирургия е актуален в медицински, социален и икономически аспект, поради което проучванията на д-р Емануил Йорданов заслужават положителна оценка. По този проблем у нас досега са публикувани единични проучвания. Затова считам, че дисертацията на Д-р Йорданов има изследователско-клинична насоченост и научно-обобщаващ характер.

Дисертационният труд е структуриран правилно и е представен на 150 страници, съдържайки 13 фигури, 15 таблици, 21 снимки и 4 схеми, което е достатъчно по обем. Литературната справка включва 254 референции, от които 9 са на кирилица и 245 - на латиница. Всички заглавия на кирилица са от български автори. По-голямата част от библиографията съдържа заглавия от последните 5 години – 123/48.42%/, докато 91/35.82% са от периода 2000 – 2014 и само 40/15.74% са от миналия век. Стилът е професионален, езикът – богат и точен.

Разпределението по глави е както следва:

Увод – 2 стр.

Литературен обзор – 46 стр.

Цел и задачи – 2 стр.

Материал и Методи – 12 стр.

Резултати - Собствени проучвания – 13 стр.

Обсъждане – 33 стр.

Изводи – 2 стр.

Научни приноси – 2 стр.

Научни публикации във връзка с дисертационния труд /допълнително приложени/– 1 стр.

Библиография – 26 стр.

Литературният обзор е задълбочен, многостранен и написан със стремеж за всеобхватност. Той е съставен от 12 подглави, последователно визиращи качествените характеристики на епидемиологията, хирургичната анатомия, онкологичните особености, диагностичните методи, индикации и видове оперативно лечение на усложнения колоректален рак. Отделните раздели от литературния обзор са представени стегнато и пълно. Ясно и критично е описана концепцията за предоперативната оценка и анализ на оперативния риск и рисковите фактори при болните с усложнен КРК. Детайлно и в съвременна светлина са представени тактиката и принципите на лечение на отделните видове усложнения, подхода към критично болните и оперативните онкологични принципи. Изчерпателността на този раздел, подсказва опита и доброто познаване на тази патология от дисертанта, поради което считам за уместно пространното и представяне. Систематичността и прецизността на изложението в тази част ни убеждават, че Д-р Йорданов владее и прилага най-оптималните съвременни концепции за тактиката и лечението на усложнения КРК. Набелязани са конкретни насоки за бъдещи проучвания близки до темата.

Като цяло литературния обзор е балансиран, информативен и богато подкрепен със значими и качествени публикации по темата, критично подбрани от дисертанта.

Актуалността на темата е разгледана и обоснована ясно в подкрепа на която дисертантът представя 9 актуални проблема, касаещи основно тактиката и лечението на усложнения КРК.

Целта на дисертацията е определена точно и съответства на заглавието и възможностите на проучването.

Авторът си поставя 8 изпълними **задачи**, които са достатъчно ясни и точно формулирани.

В глава „**Материал и Методи**“ авторът представя клиничен контингент от 165 болни, с усложнен КРК, оперирани по спешност в клиниката по Гръдно-коремна Хирургия /II Хирургия/ на УМБАЛ Свети Георги за 5 годишен период/2014–2018/. Пациентите са

разделени в две основни групи – първа група от 145 болни, лекувани във Втора Клиника по Хирургия, и втора, от 20 – в Клиниката по Анестезиология Реанимация и Интензивно Лечение .

Материалът е онагледен с таблици, диаграми и снимки. На 12 страници дисертантът систематично и последователно представя документалните, клинични, инструментални, оперативни и статистически методи. При описанието на отделните методики прави впечатление точния подбор и високото качество на цветните фотоси, потвърждавайки владенето на тази тематика от дисертанта. Представен е оригинален, подробен периоперативен протокол, който хармонизира с целта на дисертацията и подпомага изпълнението на поставените задачи. Безспорно най-значимият метод – оперативният е представен задълбочено, илюстративно и в логична последователност.

Програмните продукти и статистическите методи на изследване са адекватни и актуални.

В глава „**Резултати**“, на 13 страници дисертантът представя своите проучвания, като личи значителен по обем труд за набиране, регистриране, систематизиране и анализ на статистическите и клиничните данни, последователно представени и онагледени в двете основни таргетни групи. Излагат се епидемиологичните данни, и тези характеризиращи видовете усложнения на КРК. Пилотно е едновременното проучване за честотата и проявите на видовете усложнения при КРК в различните времеви интервали – денонощието, дните от седмицата и сезоните. Съществуващата част на разработката – видовете операции, оперативните резултати и следоперативните усложнения са представени ясно и разбираемо в табличен вид.

Глава „**Обсъждане**“, състояща се от 35 страници, започва със синтез за значимостта на колоректалния рак в медицински, икономически, социален и логистичен аспект, разкривайки широките научни интереси на дисертанта и визирайки съвременните насоки и препоръки по проблема. Пионерно в международен аспект е едновременното проучване за проявата и честотата на усложнения КРК в денонощието, дните от седмицата и сезоните. Интересен е и анализът на „уикенд“ ефекта, безсънието, резултатите от продължаващите много часове спешни операции.

Обсъжда се валидността на концепцията за протоколизирания предоперативен диагностично-лечебен подход, особено за високорискови пациенти с КРК. Последователно и систематично Д-р Йорданов критично представя най-съществените прояви на водещите усложнения на КРК – перфорацията и обструкцията, практическите

методи за диагностиката им, индикациите и тактиката при спешното им оперативно лечение, предлагайки оригинални, практически лесно приложими сравнения по предимства и недостатъци в табличен вид, на най-честите операции – обструктивната резекция по Хартман и първичните резекции и анастомози.

От клинична гледна точка това е първото по рода си проучване у нас върху тактика при болни в тежко състояние при лечението на обтуриращия и перфорирал КРК, което обогатяват съвременните ни познания по този проблем.

Д-р Йорданов обосновава и изтъква, че при извършеният задълбочен анализ на най-съществените качествени и количествени показатели - резултатите, усложненията и леталитета корелират със стойностите на тези по литературни данни.

Дисертантът препоръчва въвеждането в рутинната практика на стандартизирани оперативни техники като дясната хемиколектомиа, операцията на Хартман в съчетание, ако състоянието на болния позволява, с тотална мезоколична ексцизия.

Не случайно Д-р Йорданов подробно анализира и обсъжда задълбочено най-тежкото усложнение – следоперативния перитонит, като степенува по значимост рисковите фактори за възникването му и препоръчва оперативен алгоритъм за елиминиране източника на инфекция

Изводите са 13 и представляват синтезиран вид на труда на дисертанта. Някои от тях могат да се обединят по смисъл и да се редуцира общия им брой. Изводите обобщават и фокусират вниманието върху съвременната концепция за диагностиката и лечението на усложнения КРК, с насоченост към стандартизация на оперативните техники и прилагане на онкологичните принципи при спешната колоректална хирургия, без това да застрашава живота на болния.

Научните приноси на дисертационния труд са следните:

1. Извършен е критичен съвременен обзор на видовете и техниките на резекции и анастомози в спешната онкологична колоректална хирургия при болни с усложнен КРК, базиран на висококачествени проучвания от последните години.
2. За първи път в международен план е проведено едновременно клинично проучване за честотата на усложнения КРК по време на денонощието, дните от седмицата и сезоните, резултатите от които биха оптимизирали използването на ресурсите и подобрили изхода от лечението.

3. Предлагат се в синтезиран и практически приложим вид най-съществените съвременни методи за диагностика и спешно оперативно лечение на усложненията на КРК.

4. Представени са за прилагане в ежедневната практика оригинални алгоритми и сравнителни таблици за диагностиката и лечението на усложнения колоректален карцином и подхода при следоперативния перитонит.

Във връзка с дисертационния труд са отпечатани 6 публикации, 1 на английски език, всички в български списания, 5 мултимедийни презентации, на научни форуми в страната, всички, свързани с дисертацията.

Авторефератът е написан според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

Критични забележки и препоръки:

1. Някои от задачите и изводите могат да се обединят и да се намали броят им.
2. Налице са някои несъществени граматически грешки.
3. Дисертационният труд би имал публикационен интерес извън страната.
4. Уместно е публикуване на монография, след евентуално проспективното проучване по темата с късните резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Д-р Емануил Михайлов Йорданов завършва медицина в Пловдив през 1994 г. От 1995 г. той работи в Клиника по Гръдна и Коремна Хирургия на УМБАЛ „Свети Георги“ ЕАД – Пловдив. Придобива специалност „Хирургия“ през 1999 г. и втора специалност „Гръдна Хирургия“ през 2003 год. От 2016 е асистент в Катедра по Специална Хирургия на Медицински Факултет при Медицински Университет Пловдив. Има 4 научни публикации, от които 1 на чужд език, в които е първи автор. Член е на Българското Хирургическо Дружество.

Представения дисертационен труд е задълбочено научно проучване по проблема за диагностиката и спешното оперативтно лечение на усложнения колоректален карцином в съвременен аспект и обобщен вид. Достатъчният клиничен материал и академичния подход на дисертанта при интерпретацията на клиничния материал показва, че той притежава теоретични знания, демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на тези констатации, убедено давам своята положителна оценка за рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “Доктор” на д-р Емануил Михайлов Йорданов по докторска програма „Хирургия“.

17.06.2020

Рецензент:
Проф. д-р Борис Е Сакакушев, ДМ